

Když matky nemohou pracovat podle svých představ: bariéry a náklady pro veřejné rozpočty¹

KLÁRA KALÍŠKOVÁ*

Téměř tři čtvrtiny českých matek s předškolním dítětem nemohou naplňovat své pracovní preference: buď nepracují, přestože by pracovat chtěly, nebo pracují v jiném rozsahu, než by si přály. Čelí totiž bariérám, které se liší podle věku nejmladšího dítěte. V případě dětí do tří let nejčastěji narážejí na nedostupnost pravidelné péče o děti, často v kombinaci se slabým kontaktem se zaměstnavatelem a nedostatkem flexibilních pracovních podmínek. V případě starších předškolních dětí je naopak hlavní překážkou nedostatek flexibilních pracovních podmínek. Pokud by se tyto bariéry podařilo odstranit a matky předškolních dětí by mohly pracovat v rozsahu odpovídajícím jejich preferencím, mohl by se podle našich odhadů zvýšit výběr daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění přibližně o 16 mld. Kč ročně.

Česko v evropských statistikách dlouhodobě vykazuje jedno z nejnižších zapojení matek předškolních dětí na trhu práce. To koresponduje s jejich nárokem na velmi dlouhou placenou rodičovskou dovolenou a s nedostatkem míst v zařízeních péče o děti v raném věku. Podle mnoha indicií s tímto stavem rodiče a primárně matky spokojeni nejsou. Naopak nejroznější šetření ukazují, že většina matek malých dětí by péči o ně ráda kombinovala např. formou částečného pracovního úvazku.

Naše odhady jsou založeny na šetření MUMDOO² z roku 2026, na vzorku téměř 17 tisíc matek s dítětem do 5 let věku včetně (tedy do 6. narozenin, dále jen matky).³ Z šetření vyplývá, že 92,5 % těchto žen by chtělo pracovat, většinou by ale preferovaly práci na částečný úvazek. Pracovat na plný úvazek, tedy 40 hodin týdně, si přeje jen 6,5 % matek. Průměrná matka preferovala pracovat 17 hodin týdně, což je o něco méně než poloviční úvazek.

Skutečnost se ale od přání matek výrazně liší. Jen polovina matek s předškolními dětmi pracuje a jejich skutečně odpracované hodiny jsou mnohem častěji ve výši plného úvazku (18 % pracujících matek pracuje na plný úvazek, ačkoli jen 7 % těch, co chtějí pracovat, to považuje za preferovanou volbu).

1 Za cenné komentáře a rady k první verzi děkujeme Danielu Münichovi, za poskytnutí dat ze šetření MUMDOO 2026 Lucii Bášové a Kristýně Cejnarové. Policy Brief byl vydán i díky podpoře AV ČR a IOCB TECH. Tento projekt vznikl za podpory Aliance pro moderní stát, která propojuje dárce, experty, organizace a veřejnou správu. Podpora Aliance je zaměřena na projekty s významnými dopady v oblastech demokracie a bezpečnosti, moderní státní správy a efektivního hospodaření státu. Fond Aliance spravuje Nadace OSF.

* CERGE-EI, společné pracoviště UK a EKÚ AV ČR, v. v. i.

2 MUMDOO je česká platforma propojující firmy, rodiče a instituce s cílem podporovat flexibilní pracovní příležitosti pro rodiče, zejména během a po rodičovské dovolené, a přispívat k rozvoji prorodinných pracovních politik prostřednictvím dat, poradenství a osvěty.

3 Šetření zahrnuje také vzorek 245 otců, jejich vzorek je ale pro naše účely příliš malý, pracujeme tedy pouze s matkami. Detaily o šetření MUMDOO, viz.

Tabulka 1. Srovnání skutečného a preferovaného pracovního zapojení matek

Současný úvazek (hod./týden)	Preferovaný úvazek (hod./týden)						Celkem
	0	4	10	20	30	40	
0	5,9 %	11,3 %	10,2 %	13,3 %	7,0 %	2,1 %	49,7 %
4	0,7 %	5,0 %	4,5 %	3,7 %	1,0 %	0,4 %	15,3 %
10	0,3 %	0,6 %	2,9 %	3,1 %	0,6 %	0,2 %	7,7 %
20	0,4 %	0,3 %	1,3 %	6,0 %	2,5 %	0,8 %	11,2 %
30	0,1 %	0,1 %	0,3 %	1,8 %	4,0 %	0,8 %	7,1 %
40	0,2 %	0,2 %	0,2 %	1,7 %	4,4 %	2,3 %	9,0 %
Celkem	7,5 %	17,4 %	19,3 %	29,6 %	19,6 %	6,5 %	100,0 %

Poznámka: Vlastní výpočty na základě šetření mezi matkami s nejmladším dítětem do 5 let věku, MUMDOO 2026

Překážky v práci

Pro analýzu překážek, které ženám s předškolními dětmi brání realizovat své pracovní představy, se zaměřujeme na ty ve vzorku MUMDOO, které buď chtěly pracovat, ale nepracovaly, nebo pracovaly, ale ne podle svých preferencí.⁴ Z celého vzorku téměř 17 tisíc matek s alespoň jedním předškolním dítětem vykázalo takové nenaplněné pracovní preference **71 %** matek. Pro tuto skupinu žen jsme následně identifikovali tři základní bariéry bránící jim v realizaci pracovních preferencí:

1. Péče o děti
2. Flexibilita
3. Kontakt s prací

Bariéru nedostatečné péče o děti přiřazujeme ženám, které chtějí pracovat více než aktuálně pracují a zároveň uvádí, že pro dítě nemají pravidelné hlídání.⁵

Bariéru nedostatečné flexibility přiřazujeme ženám, které uvádí, že se nevrátily/nevrátí k předchozímu zaměstnavateli na stejnou pozici kvůli „nedostatečné flexibilitě v původní roli“. A dále ženám, které pracují a v práci poptávají flexibilitu, kterou nemají,⁶ a zároveň by rády pracovaly na menší/větší úvazek, než pracují.

Bariéru slabého kontaktu s prací shledáváme u matek, které nejsou v kontaktu se svým původním zaměstnavatelem a zároveň vyjadřují přání v kontaktu být, a také u těch, které v oblasti udržení (ne)formálního kontaktu s původním zaměstnavatelem vnímají největší pokles oproti očekávání, které měly před mateřskou/rodičovskou dovolenou, a každodenní realitou rodičovství.

Při analýze překážek v práci si vzorek matek s nenaplněnou pracovní preferencí dále dělíme na matky s nejmladším dítětem do 2 let věku (do 3. narozenin) a matky s nejmladším dítětem ve věku 3–5 let (od 3. do 6. narozenin). Toto je důležité zejména z hlediska péče o děti, kde se tento milník ukazuje být velmi zásadní – zatímco ve skupině matek s dítětem do 2 let je 61 % žen, které pracují méně, než by si přály a zároveň nemají pravidelné hlídání, ve skupině matek s dítětem 3–5 let je to pouze 18 %. Flexibilita se naopak

4 Jejich preferovaný úvazek je buď nižší nebo vyšší než jejich skutečný úvazek.

5 Jejich dítě nenavštěvuje ani zařízení péče o děti, ani pro něj nemají pravidelné placené nebo neplacené hlídání.

6 Poptávají a nemají v zaměstnání flexibilitu týkající se rozvrhování pracovní doby nebo místa výkonu práce, konkrétně: pružná pracovní doba; možnost přizpůsobení rozložení odpracovaných hodin v měsíci (konto pracovní doby); výkon práce na dálku (angl. remote, home office); možnost samostatného rozvrhu pracovní doby a/nebo směn.

zdá být výraznější překážkou u matek s dětmi nad 3 roky – polovina z nich se potýká s touto překážkou k naplnění svých pracovních preferencí, zatímco ve skupině matek s dětmi do 2 let je to třetina. Bariéru nedostatečného kontaktu s původním zaměstnavatelem jsme identifikovali u 32 % žen s dítětem do 2 let a 16 % žen s dítětem ve věku 3–5 let.

Zatímco většina matek v našem vzorku čelí jen jedné překážce v práci (47 %), některé ženy by k realizaci svých pracovních preferencí potřebovaly odstranit překážek více – u 28 % žen jsme identifikovali dvě ze tří výše definovaných bariér, u 5 % dokonce všechny tři. U 20 % žen pak nenacházíme podle naší definice přítomnost ani jedné bariéry v práci, u nich se zřejmě jedná o jiné důvody, proč nerealizují své pracovní preference. Může jít např. o nedostatek podpory ze strany rodiny nebo partnera, změna kariérní orientace spojená s rodičovstvím a problémy s nalezením práce, potřeba doplnění nebo získání nových dovedností s tím spojená nebo řada dalších.

Detailní rozbor identifikovaných bariér zaměstnanosti v případě žen s nejmladším dítětem do 2 let věku ukazuje **Tabulka 2**. Nejčastěji čelí jen jedné bariéře a tou je právě nedostupnost pravidelné péče o děti (28 %), někdy v kombinaci přerušování kontaktu s předchozím zaměstnavatelem (16 %). Velmi důležitá je také absence flexibilních možností práce. V případě 12 % identifikujeme jen tuto bariéru a u dalších 11 % ji pak nacházíme v kombinaci s absencí pravidelné péče o děti. Dále 6 % matek čelí kombinaci všech tří bariér.

Tabulka 2. Bariéry práce vnímané matkami s nejmladším dítětem ve věku 0–2 roky

Absence péče o děti	Chybějící flexibilita	Nedostatečný kontakt s prací	% matek
ne	ne	ne	17,09
můžene	ne	ano	6,15
ne	ano	ne	11,58
ne	ano	ano	4,14
ano	ne	ne	28,12
ano	ne	ano	16,08
ano	ano	ne	10,70
ano	ano	ano	6,10

Poznámka: Vlastní výpočty na základě šetření MUMDOO 2026

Rozbor identifikovaných bariér pro skupinu žen s nejmladším dítětem ve věku 3–5 let ukazuje **Tabulka 3**. U této skupiny je nejčastěji identifikovanou bariérou absence flexibilních možností práce: 38 % žen s dítětem ve věku 3–5 let čelí pouze této bariéře a dalších 5 % ji zažívá v kombinaci s chybějícím kontaktem s předchozím zaměstnavatelem. Oproti matkám nejmladších dětí je zde naopak výrazně méně častá bariéra nedostatečné pravidelné péče o děti: pouze 9 % žen čelí samostatně této bariéře a dalších 5 % ji má v kombinaci s nedostatečnou flexibilitou a 3 % v kombinaci s nedostatečným kontaktem s předchozím zaměstnavatelem. Kombinace všech tří identifikovaných bariér se v této skupině vyskytuje jen zřídka, přibližně u 1 % žen. Zároveň téměř třetina žen s nejmladším dítětem ve věku 3–5 let nečelí žádné z těchto tří definovaných bariér.

Tabulka 3. Bariéry práce vnímané matkami s nejmladším dítětem ve věku 3–5 let

Absence péče o děti	Chybějící flexibilita	Nedostatečný kontakt s prací	% matek
ne	ne	ne	31,70
ne	ne	ano	6,40
ne	ano	ne	38,47
ne	ano	ano	5,30
ano	ne	ne	8,77
ano	ne	ano	3,02
ano	ano	ne	4,93
ano	ano	ano	1,28

Poznámka: Vlastní výpočty na základě šetření MUMDOO 2026 [🔗](#)

Přínos pro veřejné rozpočty

V této části vyčíslujeme, jak by se změnil výnos daně z příjmu fyzických osob a odvodů na sociální a zdravotní pojištění, kdyby všechny matky předškolních dětí v Česku mohly pracovat podle svých preferencí.

Nejprve odhadneme, do jaké míry by došlo k navýšení či naopak snížení pracovní participace matek. Navýšení nebo snížení představuje rozdíl mezi **preferovaným úvazkem**⁷ a **úvazkem skutečným**^{8,9}. Tuto změnu participace a pracovních výdělků modelujeme na základě údajů z šetření MUMDOO 2026 [🔗](#), které jsme propojili s daty reprezentativního vzorku české populace z šetření SILC 2025 (ČSÚ [🔗](#)). Rozpočtové dopady následně počítáme pomocí mikrosimulačního modelu TAXBEN.¹⁰ Detailní popis celé metodologie naleznete v příloze na webu IDEA [🔗](#).

Nepracující matky:

Průměrný preferovaný úvazek dnes nepracujících matek s předškolními dětmi je necelých 16 hodin týdně. Hodinové mzdy, za které by mohly dnes nepracující matky pracovat, odhadujeme na základě jejich charakteristik pomocí Heckmanova dvoustupňového modelu v rozsahu 120 až 370 Kč za hodinu hrubého, v průměru 250 Kč/hod. Dnes nepracující matky by tak při svém preferovaném úvazku 16 hodin týdně vydělávaly v průměru asi 16 tisíc Kč měsíčně. Takových žen je v populaci zhruba 211 tisíc.¹¹

Nepracující matky s nižším potenciálním výdělkem: Z těchto 211 tisíc matek, které dnes nemají placené zaměstnání, jich zhruba 22 % (46 tisíc) má potenciální příjmy pod 12 000 Kč měsíčně. U této skupiny žen konzervativně předpokládáme výkon práce na tzv. podlimitní dohodu o provedení práce (DPP), tedy v režimu, kdy příjem nezakládá povinnost odvádět sociální ani zdravotní pojištění. Zároveň předpokládáme, že díky uplatnění základní slevy na poplatníka těmto ženám nevzniká ani povinnost platit daň z příjmů fyzických osob. U této skupiny žen tedy nepředpokládáme příjmy veřejných rozpočtů z odvedených daní

7 Preferovaný úvazek je odpověď na otázku „Zda a na jaký úvazek by žena chtěla pracovat?“

8 Skutečný úvazek je odpověď na otázku „Zda a na jaký úvazek žena v současnosti pracuje?“

9 Zpravidla jde o navýšení, neboť ve většině případů je preferovaný úvazek vyšší než skutečný. V opačném případě v simulacích modelovanou participaci na trhu práce snižujeme, což výběr daní a odvodů snižuje.

10 Mikrosimulační model TAXBEN vznikl v Národohospodářském ústavu AV ČR v roce 2013 [🔗](#), je aktualizován a rozvíjen v IDEA při CERGE-EI.

11 Vlastní výpočty na základě dat ČSÚ SILC 2025 [🔗](#).

z příjmu a odvodů. Dokonce u nich může docházet k tomu, že při nulových daňových odvodech čerpají tzv. *daňový bonus na dítě*, a mají tedy daňovou povinnost zápornou.¹² Toto skutečně v datech pozorujeme, ačkoliv se jedná o relativně specifické případy. Dopady zaměstnanosti této skupiny matek na veřejné rozpočty jsou tedy záporné, ale velmi malé – celkem zhruba 9 milionů Kč ročně.

Nepracující matky s vyšším potenciálním výdělkem: Zbýlých asi 78 % nepracujících matek (165 tisíc) by podle našich odhadů při svém preferovaném úvazku vydělávalo více než 12 tisíc Kč měsíčně. U nich předpokládáme práci na pracovní smlouvu. Jejich zapojení na trhu práce by podle našich simulací do veřejných rozpočtů přineslo dodatečných zhruba 17,8 mld. Kč ročně na dani z příjmu a odvodech na sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců a zaměstnavatelů.

Pracující matky:

Pracujících matek s předškolními dětmi je v populaci zhruba 251 tisíc,¹³ pracují v průměru 24 hodin týdně za 261 Kč hrubého za hodinu, ale rády by pracovaly v průměru 23,5 hodin týdně. V průměru by tedy preferovaly úvazek o 0,5 hodiny týdně nižší.¹⁴ Snížení jejich úvazku na úvazek preferovaný by tedy vedlo ke snížení výběru daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění ve výši asi 1,9 mld. Kč ročně.¹⁵

Tabulka 4. Odhad potenciálu dodatečných výnosů veřejných rozpočtů po odstranění bariér v práci matek s dětmi do 5 let věku

Matky s dětmi do 5 let věku včetně	Počet matek v populaci	Průměrný skutečný úvazek [hod./týden]	Průměrný preferovaný úvazek [hod./týden]	Průměrná hodinová mzda	Dodatečný výnos veřejných rozpočtů [mld. Kč ročně]
Dnes nepracují	211 000	0	15,6	250 Kč/hod.	17,8
Dnes pracují	251 000	24	23,5	261 Kč/hod.	-1,9
Celkem					15,9

Poznámka: Hodinové mzdy nepracujících matek jsou imputované na základě Heckmanova dvoustupňového modelu, u pracujících matek reportujeme skutečnou hodinovou mzdu (výdělek).

Zdroj: Vlastní výpočty na základě šetření MUMDOO 2026 a Životní podmínky 2025 (ČSÚ).

Plné naplnění pracovních preferencí matek s předškolními dětmi tedy má potenciál do veřejných rozpočtů přinášet zhruba **16 mld. Kč** ročně navíc. Pro lepší představu jde o částku, která odpovídá přibližně roční státní provozní podpoře více než 100 tisíc plně obsazených míst v dětských skupinách podle normativů pro rok 2025.¹⁶ Pro srovnání, celková kapacita dětských skupin v ČR činila k červenci 2026 podle *Evidence poskytovatelů dětských skupin* přibližně 32,4 tisíce míst.¹⁷ Toto srovnání ukazuje, že vyšší zapojení matek malých dětí na trh práce není jen otázkou rodinné politiky a individuálního sladování práce a péče, ale může představovat významný trvalý rozpočtový zdroj, jehož objem má přinejmenším potenciál pokrýt náklady na odstranění bariér, které ženám brání v realizaci svých pracovních preferencí. Zde je třeba doplnit, že

12 V roce 2026 existuje úzké pásmo příjmu, ve kterém může být taková žena současně mimo pojistné odvody a zároveň splnit příjmovou podmínku pro výplatu daňového bonusu na vyživované dítě: konkrétně při hrubém měsíčním příjmu z DPP alespoň 11 200 Kč, ale nižším než 12 000 Kč.

13 Vlastní výpočty na základě dat ČSÚ SILC 2025.

14 Ve vzorku MUMDOO jsou samozřejmě také matky, které by svůj úvazek rády zvýšily nebo snížily o více než hodinu týdně, což bereme ve výpočtu rozpočtových dopadů samozřejmě také v úvahu, zde se jedná pouze o průměrnou hodnotu.

15 Podle dat SILC 2025 mají pracující matky hodinové mzdy velmi různorodé. Liší se také v tom, zda pracují na pracovní smlouvu, jako OSVČ nebo na dohody. U každé z těchto skupin jsme simulovali snížení (či navýšení) na jejich preferovaný úvazek zvlášť na základě jejich skutečných hodinových mezd.

16 Tento odhad vychází z denního normativu MPSV na provoz a stravu pro děti ve věku od 6 měsíců do 3. narozenin (denní normativ na provoz jednoho obsazeného místa je 556,41 Kč a na stravu 25,34 Kč) a z předpokladu 22 provozních dnů měsíčně.

17 Zdroj.

odstranění bariér by mělo i další finanční a nefinanční přínosy, současné a budoucí, na straně matek a jejich rodin, které naše analýza pro jednoduchost pominula.¹⁸

16 mld. Kč ročně = potenciál dodatečných příjmů veřejných rozpočtů díky realizaci pracovních preferencí matek.

Doporučení pro veřejnou politiku

Výsledky naší analýzy ukazují, že opatření odstraňující bariéry práce, kterým čelí matky předškolních dětí při realizaci svých pracovních preferencí, se v různých fázích rodičovství liší. U matek dětí do tří let dominuje nedostupnost pravidelné péče, často v kombinaci se slabým kontaktem se zaměstnavatelem. U matek starších předškolních dětí je nejvýznamnější překážkou nedostatek flexibilních pracovních podmínek.

- 1. Doporučení: Dále rozšiřovat kapacity cenově a místně dostupné péče, zejména pro děti mladší tří let.** Vedle navyšování kapacit dětských skupin a dalších zařízení je důležitá také jejich časová flexibilita, dostupnost na menší počet dní v týdnu a nastavení financování tak, aby byla nabídka slučitelná s částečnými pracovními úvazky, které představují preferovanou variantu většiny matek. Odhadovaných 16 mld. Kč odpovídá přibližně roční státní provozní podpoře více než 100 tisíc plně obsazených míst v dětských skupinách, tedy více než trojnásobku jejich současné celkové kapacity (viz výše).
- 2. Doporučení: Podporovat flexibilní práci a udržování kontaktu rodiče se zaměstnavatelem.** Pomoci může předvídatelné rozvrhování pracovní doby, možnost měnit rozsah úvazku, práce na dálku tam, kde je možná, a postupný návrat během rodičovské dovolené. Již dnes stát podporuje zkrácené úvazky slevou na sociálním pojistném zaměstnavatele. Rozpočtové náklady této slevy na pojistném za zkrácené úvazky pro všechny zvýhodněné skupiny¹⁹ dosahují přibližně 1,2 mld. Kč ročně pro všechny zvýhodněné skupiny dohromady, tedy jen zlomku zde odhadovaného ročního fiskálního potenciálu ve výši 16 mld. Kč.²⁰
- 3. Doporučení: Daňový systém by neměl znevýhodňovat návrat druhého z rodičů do zaměstnání a měl by zvyšovat čistý výnos z jeho/její práce i při nízkých výdělcích.** V tomto duchu by sleva na nepracujícího manžela či manželku mohla být nahrazena podporou navázanou na dítě, která nezaniká při vstupu pečujícího rodiče na trh práce. Vyšší a snadněji uplatnitelné slevy na poplatníka a děti by současně zvýšily čistý výnos z práce u rodičů s nízkými příjmy a krátkými úvazky. Tato opatření jsou v souladu s návrhy projektu *Chytřejší daně*.²¹ Celý balík navrhovaného snížení zdanění zaměstnanců podle tohoto návrhu by stál veřejné rozpočty zhruba 4,3 mld. Kč ročně; samotné náklady daňových změn zaměřených pouze na rodiče malých dětí by byly řádově nižší.

Odhadovaných 16 mld. Kč dodatečných výnosů veřejných rozpočtů nelze chápat jako výnos konkrétní reformy ani nelze předpokládat, že by se automaticky podařilo získat celou částku. Výše uvedená srovnání však ukazují, že významná část nákladů opatření usnadňujících kombinaci práce a rodičovství může být kompenzována vyššími daňovými a pojistnými příjmy.

18 Dlouhodobými dopady participace matek s dětmi na trhu práce se zabývaly studie Bičáková a Kalíšková (IDEA 2021/6 a IDEA 2020/9). Podobné problematice z pohledu dostupnosti míst v mateřských školách se věnovala také studie Kalíšková, Münich a Slabý (IDEA 7/2024).

19 Podpořené skupiny zahrnují rodiče s dětmi do 10 let věku, osoby nad 55 let, studenty, osoby se zdravotním postižením a další skupiny. Rodiče představovali 37 % podpořených zaměstnanců (nikoli nutně přesně 37 % finančního objemu). Zdroj

20 Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (2025): Využívání slev na pojistném, údaje o slevách na pojistném za zkrácené úvazky, zveřejněno 3. června 2025. Celkový úhrn slev za posledních dvanáct vykázaných měsíců činil 1,166 mld. Kč.

21 Viz

DĚKUJEME VŠEM PODPOROVATELŮM | WE THANK ALL OUR SUPPORTERS

S podporou

IOCB TEC-H

ALIANCE PRO
MODERNÍ STÁT

IDEA při Ekonomickém ústavu AV ČR

Politických vězňů 7, Praha 1

Tel.: (+420) 602 698 440

facebook.com/ideacerge

✉ idea@cerge-ei.cz

🏠 <https://idea.cerge-ei.cz>

✂ [@IDEA_ThinkTank](https://twitter.com/IDEA_ThinkTank)

Upozornění: Tato publikace reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Ekonomického ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, nor those of the Charles University Center for Economic Research and Graduate Education.

Když matky nemohou pracovat podle svých představ: bariéry a náklady pro veřejné rozpočty

Policy Brief IDEA

© Klára Kalíšková

Ekonomický ústav AV ČR, v. v. i., 2026